

Sygn. akt III Ca 1013/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2016 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Lucyna Morys - Magiera

Sędzia SO Marcin Rak (spr.)

SR (del.) Katarzyna Sztymelska

Protokolant Kamil Cieszkowski

po rozpoznaniu w dniu 3 lutego 2016 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. w G.

przeciwko A. W. i D. W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Rejonowego w Gliwicach

z dnia 18 marca 2015 r., sygn. akt I C 1641/14

I. zmienia zaskarżony wyrok w punktach pierwszym i czwartym w ten sposób, że:

- 1. zasądza od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 19.378,60 zł (dziewiętnaście tysięcy trzysta siedemdziesiąt osiem złotych i sześćdziesiąt groszy) z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego za okres od 26 maja 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. i odsetkami maksymalnymi za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia 3 lutego 2016 r.;**
- 2. uchyla wyrok i umarza postępowanie w części obejmującej żądanie zapłaty kwoty 135 zł (sto trzydzieści pięć złotych) oraz odsetek od kwoty 19.513,60 zł (dziewiętnaście tysięcy pięćset trzynaście złotych i sześćdziesiąt groszy) za okres od dnia 5 grudnia 2014 r. do dnia 25 maja 2015 r.;**
- 3. oddala powództwo w pozostałej części;**
- 4. przyznaje radcy prawnemu P. S., ponad ustalone w punkcie czwartym zaskarżonego wyroku należności, kwotę 53 zł (pięćdziesiąt trzy złote) od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gliwicach tytułem zwrotu wydatków;**
- 5. rozkłada należność zasądzoną w punkcie pierwszym na 32 (trzydzieści dwie) raty płatne do 10-go dnia każdego miesiąca, począwszy od lutego 2016 r., przy czym pierwsza rata w wysokości 778,60 zł (siedemset siedemdziesiąt osiem złotych i sześćdziesiąt groszy), a każda następna po 600**

zł (sześćset złotych) z maksymalnymi odsetkami za opóźnienie od każdego uchybionego terminu płatności poszczególnych rat;

II. oddała apelację w pozostałej części;

III. nie obciąża pozwanych kosztami postępowania odwoławczego;

IV. przyznaje radcy prawnemu P. S. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 1476 zł (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć złotych) w tym kwotę 276 zł (dwieście siedemdziesiąt sześć złotych) podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego świadczonego pozwanym z urzędu oraz kwotę 98,39 zł (dziewięćdziesiąt osiem złotych i trzydzieści dziewięć groszy) tytułem zwrotu wydatków.

SSR (del.) Katarzyna Sztymelska SSO Lucyna Morys – Magiera SSO Marcin Rak

Sygn. akt **III Ca 1013/15**

UZASADNIENIE

Powódka domagała się zasądzenia solidarnie od pozwanych kwoty 21.067,51 złotych z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia wniesienia pozwu oraz kosztami postępowania. W uzasadnieniu pozwu podała, że udzieliła pozwanemu pożyczki w kwocie 34.500 zł. Pozwana poręczyła spłatę. Wobec zapłaty dwóch rat powódka wypowiedziała umowę. Dochodzona należność stanowiła sumę niezapłaconych rat z odsetkami.

W dniu 25 czerwca 2014 roku Referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym wydał nakaz zapłaty uwzględniający w całości roszczenia pozwu.

W sprzeciwie od tego nakazu pozwani zarzucili, że roszczenie objęte pozwem było już przedmiotem postępowania w sprawach I C 1105/13 i I Nc 1047/13 Sądu Rejonowego. Nadto, że powódka bezpodstawnie obciążyła ich dodatkowymi kosztami, w tym nienależnymi odsetkami oraz że roszczenie jest zawyżone i nie uwzględnia wpłat dokonanych przez pozwanych. Podnieśli nadto, że znajdują się w trudnej sytuacji życiowej i majątkowej. Ustanowiony z urzędu pełnomocnik pozwanych dodatkowo zarzucił, przedawnienie roszczenia, nieważność umowy pożyczki i poręczenia bowiem za powódkę umowy podpisały osoby nieumocowane do działania w jej imieniu oraz wskazał, że żądanie powódki stanowi nadużycie prawa podmiotowego i jest niezgodne z zasadami współżycia społecznego (art. 5 k.c.). Pełnomocnik z urzędu wniósł o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w wysokości 1,5 stawki minimalnej, oraz zwrotu kosztów wysłanej korespondencji w wysokości 16,80 zł nadto kosztów dojazdu na rozprawę w wysokości 50 zł oraz opłaty parkingowej w kwocie 3 zł.

W toku postępowania powódka cofnęła powództwo wraz ze zrzeczeniem się roszczenia ponad kwotę 19.513,60 zł. z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym, liczonymi od dnia 25 grudnia 2014r., podtrzymując żądanie zasądzenia kosztów procesu według norm przepisanych.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy:

1. zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz powódki kwotę 19.513,60 zł umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP od dnia 25 grudnia 2014 r.;
2. w pozostałym zakresie umorzył postępowanie;
3. nie obciążył pozwanych kosztami procesu;

4. przyznaje radcy prawnemu P. S. od Skarbu Państwa-Sądu Rejonowego w Gliwicach kwotę 2.952 zł, w tym kwotę 552 zł podatku VAT, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego świadczonego pozwanym z urzędu oraz kwotę 16,80 zł tytułem zwrotu wydatków, a w pozostałym zakresie wnioski o zasądzenie kosztów procesu oddalić

Wyrok ten zapadł po ustaleniu, że w dniu 20 października 2008 roku powódka zawarła z pozwanym oprocentowaną umowę pożyczki kwoty 34.500 zł. którą poręczyła pozwana. Spłatę rozłożono na miesięczne raty płatne do 25 września 2014 r. Za powódkę umowę podpisały osoby umocowane do działania w jej imieniu.

Jak ustalił Sąd Rejonowy, pozwany nie płacił rat pożyczki w terminie. Powódka bezskutecznie wzywała pozwanego do zapłaty zaległości aby następnie, pismem z 4 lipca 2011 r. doręczonym pozwanemu w dniu 8 lipca 2011 r. wypowiedzieć umowę pożyczki ze względu na zaległości w zapłacie rat wynoszące 2.024,79 zł. Na dzień zamknięcia rozprawy w Sądzie Rejonowym, po uwzględnieniu dotychczasowych wpłat, pozwanemu pozostała do zapłaty kwota 19.513,60 zł.

Sąd Rejonowy ustalił też, że pozwany ma 70 lat, jest osobą schorowaną o znacznym stopniu niepełnosprawności, utrzymują się z żoną, również 70 letnią, z emerytury w łącznej kwocie 3.200 zł. którą w całości przeznaczają na spłatę przedmiotowej pożyczki, opłaty za mieszkanie, leki, wyżywienie i rehabilitację.

Mając na względzie te ustalenia faktyczne Sąd Rejonowy uznał, że zarzut prawomocnego osądzenia roszczenia objętego pozwem sprawach I C 1105/13 i I Nc 1047/13 nie mógł być skuteczny albowiem sprawy te zakończyły się wydaniem postanowień odpowiednio o umorzeniu postępowania i odrzuceniu pozwu. Rozstrzygnięcia te nie korzystały z powagi rzeczy osądzonej i dlatego pozostawały bez wpływu na przedmiot rozpoznania w niniejszej sprawie.

Jako niezasadny ocenił zarzut dotyczący nieważności umowy pożyczki wywodząc, że powódka wykazała dokumentami, iż osoby które w jej imieniu podpisały umowę, były do tego umocowane. Fakt, że umowa strony wiązała strony wynikał także z ich dalszego zachowania – wydania pożyczki przez powódkę i częściowej spłaty zobowiązania przez pozwanych.

Podobnie, jako niezasadny ocenił zarzut przedawnienia roszczenia. Termin przedawnienia, wobec udzielenia pożyczki w związku z działalnością gospodarczą powódki, wynosił 3 lata. Początek biegu przedawnienia rozpoczynał się od dnia wymagalności roszczenia, tj. od dnia następnego po dniu doręczenia oświadczenia powódki o wypowiedzeniu umowy, co miało miejsce 8 lipca 2011 r. Został on przerwany na skutek wniesienia w dniu 20 maja 2014 roku powództwa (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.) i nie rozpocznie biegu na nowo, dopóki postępowanie nie zostanie zakończone (art. 124 § 2 k.c.).

Sąd Rejonowy uznał nadto, że pozwany nie uzasadnił i nie udowodnił zarzutu dotyczącego nieprawidłowego rozliczenia umowy podczas gdy powódka precyzyjnie rozliczyła wszystkie wpłaty pozwanego przedkładając stosowną dokumentację w tym zakresie.

Jako podstawę orzeczenia o odsetkach umownych powołał art. 481 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 482 § 1 k.c. wskazując, że zgodnie z treścią umowy, w przypadku nieterminowej spłaty pożyczki należność stawała się w dniu następnym należnością przeterminowaną, zaś od niespłaconego w całości lub w części kapitału (a od dnia wniesienia powództwa od całości zadłużenia) pobierane były odsetki według zmiennej stopy procentowej wynoszącej czterokrotność stopy kredytu lombardowego NBP. Sąd Rejonowy nie podzielił twierdzeń pozwanego jakoby zasądzenie odsetek było sprzeczne ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem prawa. Zgodnie z powołanymi wyżej przepisami wierzycielowi należą się odsetki zarówno za zwłokę jak i za opóźnienie, nawet w przypadku gdy nie poniósł on z tego tytułu żadnej szkody. Uregulowanie takie chronić ma wierzyciela przez skutkami spadku siły nabywczej pieniądza. Wysokość odsetek wynika z treści umowy zawartej przez pozwanego. Według Sądu Rejonowego brak było jakichkolwiek nadzwyczajnych okoliczności, które mogłyby uzasadniać oddalenie roszczenia w zakresie odsetek.

Sąd Rejonowy wskazał też, że odpowiedzialność pozwanej za zapłatę wynikała z poręczenia, które zgodnie z art. 876 § 1 k.c. w zw. z art. 881 k.c. czyniło z niej dłużnika solidarnego.

Według Sądu Rejonowego zarzut naruszenia prawa podmiotowego przez powódkę także nie mógł się ostać. Pozwani zawierając umowę pożyczki mieli świadomość konieczności jej zwrotu, który zważywszy na ich wiek mógł okazać się utrudniony. Działanie pozwanej domagającej się zwrotu pożyczki nie było nadużyciem prawa. Strony zawarły umowę pożyczki w ramach zasady swobody umów, zatem powoływanie się przez pozwanych na zarzut z art. 5 k.c. w celu uniknięcia spełnienia zobowiązania nie mogło być skuteczne.

W konsekwencji Sąd Rejonowy uwzględnił ostatecznie ukształtowane powództwo jako podstawę rozstrzygnięcia powołując art. 720 § 1 k.c., art. 876 § 1 k.c. i art. 881 k.c..

Oceniając skuteczność częściowego ograniczenia powództwa Sąd Rejonowy wskazał, że nastąpiło to wraz ze zrzeczeniem się roszczenia, wobec czego czynność powódki nie wymagała zgody pozwanych. Sąd Rejonowy uznał, że cofnięcie nie było sprzeczne z prawem, z zasadami współżycia społecznego, ani nie zmierzało do obejścia prawa (art. 203 § 4 k.p.c.) i w tej części postępowanie umorzył na podstawie art. 355 § 1 k.p.c.

Rozstrzygając o kosztach procesu Sąd Rejonowy miał na względzie sytuację zdrowotną, zarobkową i majątkową pozwanych oceniając, że uzasadnia ona zastosowanie art. 102 k.p.c.

Na zasadzie art. 22³ ust 1 ustawy o radcach prawnych, Sąd Rejonowy przyznał radcy prawnemu P. S. koszty nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej pozwany z urzędu, w stawce minimalnej odpowiedniej do wartości przedmiotu sprawy. Nie znalazł podstaw aby w tej nieskomplikowanej pod względem prawnym sprawie o standardowym nakładzie pracy pełnomocnika, z jednym terminem rozprawy na którym był obecny, przyznać koszty w stawce wyższej. Nadto Sąd Rejonowy przyznał pełnomocnikowi udokumentowany zwrot wydatków stanowiący równowartość 4 wysłanych pism poleconych po 4,20 zł każde. Oddalił wnioski o zasądzenie kosztów dojazdu pełnomocnika samochodem jako niewykazany uznając, że pełnomocnik nie przedłożył żadnych dokumentów, że pojazd posiada i ma uprawnienia do kierowania, nie wskazał na pojemność silnika, ani sposób wyliczenia kosztów w oparciu o obowiązujące w tym względzie przepisy. W konsekwencji wnioski o zwrot kosztów dojazdu, a co za tym idzie również parkowania uznał za niezasadne.

Apelację od tego wyroku w części uwzględniającej powództwo i rozstrzygającą o kosztach działania pełnomocnika z urzędu wnieśli powodowie zarzucając Sądowi Rejonowemu:

- naruszenie art. 5 k.c. w zw. z art. 359§1 i §2¹ k.c., art. 481 k.c., art. 482§1 k.c., 720§1 k.c. art. 876§1 i§2 k.c. art. 881 k.c. a także art. 58 k.c. i art. 118 k.c. poprzez zaakceptowanie działań powódki i nieuwzględnienie regulacji art. 5 k.c. pomimo istnienia podstaw do jego zastosowania,

- naruszenie art. 227 k.p.c., 233§1 k.p.c., art. 316§1 k.p.c., art. 379 pkt 3 k.p.c. i art. 199§1 pkt 2 k.p.c. oraz art. 320 k.p.c. poprzez zaniechanie wszechstronnego rozważania materiału dowodowego i zaaprobowanie sprzeczności istotnych ustaleń faktycznych z treścią zebranego materiału dowodowego,

- naruszenie art. 328§2 k.p.c. poprzez niewystarczające wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, to jest faktów, które Sąd uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił mocy dowodowej oraz niewłaściwe wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z błędnym przytoczeniem przepisów prawa,

- naruszenie art. 22³ ustawy o radcach prawnych poprzez nieuwzględnienie wniosku o zwrot wydatków związanych ze stawiennictwem na rozprawie w dniu 4 marca 2015 roku poprzez oddalenie wniosku o zasądzenie kwoty 91,94 złote tytułem kosztów dojazdu i kwoty 5 złotych opłaty parkingowej.

Formułując te zarzuty domagali się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa oraz zasądzenia kosztów postępowania w żądanej w apelacji wysokości. Pełnomocnik pozwanych domagał się także zwrotu kosztów sporządzenia kierowanej do pozwanych opinii prawnej dotyczącej braku podstaw do wniesienia apelacji.

W uzasadnieniu apelacji wskazano, że pozwani co do zasady nie negują obowiązku spłaty pożyczki, którą pobrali i spłacają w miarę możliwości, jednak czują się pokrzywdzeni stanowiskiem powódki, która odmówiła im restrukturyzacji zadłużenia pomimo, że znajdowali się w chorobie. Podkreślali, że ich sytuacja uzasadniała zastosowanie w sprawie normy art. 5 k.c. Akcentowali, że Sąd Rejonowy nie odniósł się w uzasadnieniu wyroku do złożonego w trybie art. 320 k.p.c. wniosku o rozłożenie należności na raty.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego. Cofnęła powództwo ponad kwotę 19.378,60 złotych z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności kredytu lombardowego NBP od dnia 26 maja 2015 roku, zrzekając się roszczenia ponad te należności, a to z uwagi na dokonanie przez pozwanych dalszych wpłat na poczet spornej należności.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Przede wszystkim podkreślenia wymagało, że nietrafny okazał się zarzut naruszenia przez Sąd Rejonowy art. 328§2 k.p.c., to jest wadliwego sporządzenia uzasadnienia wyroku. Zgodnie bowiem z utrwalonym w orzecznictwie poglądem wytknięcie wadliwego sporządzenia uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia może okazać się zasadne wówczas, gdy z powodu braku w uzasadnieniu elementów wymienionych w art. 328§2 k.p.c. zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli instancyjnej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2014 roku, I PK 295/13, Lex nr 1483572). Niewątpliwie natomiast uzasadnienie zaskarżonego wyroku sporządzone zostało w sposób umożliwiający dokonanie merytorycznej oceny rozstrzygnięcia przez sąd drugiej instancji, w szczególności w jego treści Sąd Rejonowy dokonał ustaleń faktycznych wskazując na ich podstawę, a nadto powołał przepisy prawa materialnego stanowiące podstawę roszczenia powódki i dokonał ich wykładni. Z kolei braki uzasadnienia w zakresie dotyczącym przyczyn odmowy zastosowania możliwości rozłożenia zasądzonej należności na raty w trybie art. 320 k.p.c. nie były na tyle istotne aby mogły prowadzić do uchylecia zaskarżonego rozstrzygnięcia i nie czyniły kontroli instancyjnej niemożliwą.

Nadto, chybnym był zarzut naruszenia art. 199 pkt 2 k.p.c., który według skarżących miał prowadzić do nieważności postępowania z mocy art. 379 pkt 3 k.p.c. W dacie wydania zaskarżonego wyroku nie toczyło się bowiem między stronami inne, wszczęte wcześniej postępowanie dotyczące tego samego roszczenia. Z kolei orzeczenia w sprawach I Nc 1047/13 i I C 1105/13 nie rozstrzygały merytorycznie o tym samym żądaniu, nie były zatem rozstrzygnięciami co do istoty sprawy świadczącymi o prawomocnym osądzeniu tego samego roszczenia w rozumieniu art. 366 k.p.c. i art. 199 pkt 2 in fine k.p.c.

Oceniając zarzut naruszenia art. 233§1 k.p.c. wskazać trzeba na jednolite poglądy orzecznictwa zgodnie z którymi dla skuteczności zarzutu naruszenia tej regulacji niezbędne jest wykazanie - przy użyciu argumentów jurystycznych - że sąd naruszył ustanowione w nim zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów, a więc że uchybił podstawowym regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów oraz że naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy.

Analiza przebiegu postępowania jak i uzasadnienia zaskarżonego wyroku prowadzi do wniosku, że Sąd Rejonowy nie uchybił opisanym zasadom. Uchybieniem takim nie mogło być wytykanie w apelacji oparcie się na materiale dowodowym zaofiarowanym przez powódkę. Wszak przedłożona przez powódkę dokumentacja była jednoznaczna, a pozwani nie przedstawili przeciwdowodów niweczających możliwość ustalenia istotnych dla zasady odpowiedzialności faktów dotyczących zawarcia umów pożyczki i poręczenia, ich warunków a także wymagalności roszczenia na skutek wypowiedzenia pożyczki. W konsekwencji niezasadnym był zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. i 316 k.p.c. albowiem Sąd Rejonowy ustalił – w granicach wniosków stron – wszystkie fakty istotne dla rozstrzygnięcia, w tym dotyczące sytuacji pozwanych.

Skarżący poza postawieniem zarzutu dotyczącego naruszenia wskazanych przepisów prawa procesowego i przytoczeniem orzecznictwa oraz poglądów doktryny opisujących zasady stosowania tychże regulacji, w istocie nie odnieśli ich do okoliczności rozpoznawanej sprawy i nie wskazali na czym konkretnie miało tu polegać naruszenie art. 233 k.p.c., art. 227 k.p.c. i art. 316 k.p.c., to jest nie wskazali jakie fakty zostały ustalone wadliwe i dlaczego, a

jakie istotne dla rozstrzygnięcia fakty, wynikające z materiału zgromadzonego do chwili zamknięcia rozprawy, zostały przez Sąd Rejonowy pominięte. W tym zakresie pełnomocnik skarżących zdawał się też nie dostrzegać różnicy między dokonywaniem ustaleń faktycznych, a oceną faktów w świetle norm prawa materialnego. Wszak sformułowane zarzuty naruszenia wskazanych przepisów k.p.c. w istocie zmierzały do zakwestionowania prawidłowości zastosowania przez Sąd Rejonowy normy art. 5 k.c., to jest przepisu prawa materialnego.

Z tych też względów Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do podważenia dokonanych przez Sąd Rejonowy ustaleń faktycznych i uznał je za własne bez potrzeby ponownego przytaczania z tą jedynie zmianą, że na skutek zaliczenia na poczet długu dalszych wpłat dokonanych przez pozwanych już po wydaniu zaskarżonego wyroku, w dacie orzekania przez Sąd Rejonowy wysokość ich zadłużenia zmalała do kwoty 19.378,60 zł z odsetkami liczonymi od 26 maja 2015 roku.

Prawidłowości dokonanej przez Sąd Rejonowy oceny zasadności roszczenia powódki nie mogły też podważyć zarzuty apelacji w zakresie dotyczącym naruszenia prawa materialnego. Nie mogło bowiem budzić wątpliwości, że powódka skutecznie zawarła z pozwanym umowę pożyczki za której wykonanie poręczyła pozwana. Wobec opóźnień w regulowaniu bieżących rat umowa pożyczki została wypowiedziana, co skutkowało natychmiastową wymagalnością całej pozostającej do zapłaty przez pozwanego kwoty i solidarną odpowiedzialnością pozwanej jako poręczycielki.

Materialnoprawną podstawą roszczenia były prawidłowo powołane przez Sąd Rejonowy przepisy art. 720§1 k.c. oraz art. 876§1 k.c. i art. 881 k.c. Wysokość roszczenia udowodniona została przedłożoną do akt dokumentacją i w istocie nie była wprost kwestionowana w postępowaniu odwoławczym. Pozwani nie wykazali też aby spłacili zadłużenie w zakresie wyższym niż przyznany przez powódkę.

Trafnie ocenił też Sąd Rejonowy, że trzyletni termin biegu przedawnienia roszczenia w części w jakiej dług postawiony został w stan natychmiastowej wykonalności rozpoczął swój bieg w dniu 8 lipca 2011 roku i został przerwany na skutek wytoczenia powództwa w dniu 20 maja 2014 roku, a to zgodnie z art. 118 k.c. w zw. z art. 123§1 pkt 1 k.c. i art. 124§2 k.c. Z kolei roszczenia wymagalne przed wypowiedzeniem umowy zostały w całości zaspokojone przez zapłatę, co wynikało z rozliczenia załączonego do pisma powódki z dnia 14 października 2014 roku (k. 115-120).

Sprawiało to, że roszczenie co do zasady i ostatecznie dochodzonej wysokości było usprawiedliwione.

Na dzień orzekania usprawiedliwionym w świetle ówczesnego brzmienia art. 481 k.c. i art. 482 k.c. było rozstrzygnięcie o odsetkach, a to wobec zastrzeżonego w łączącym strony regulaminie uprawnienia powódki do naliczania odsetek za opóźnienie w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego NBP.

Zmiana art. 481 k.c. dokonana wchodząca w życie z dniem 1 stycznia 2016 roku ustawą z 9 października 2015 roku o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1830), wymuszała jednak zmianę rozstrzygnięcia w tym zakresie, w szczególności wobec treści art. 56 ustawy zmieniającej, zgodnie z którym do odsetek należnych za okres kończący się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Od dnia wejścia w życie tej ustawy zastosowanie mieć musiał art. 481 k.c. w nowym brzmieniu, co sprawiało, że zgodnie z art. 481§1, §2, §2¹ i §2² k.c. roszczenie odsetkowe powódki za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku ograniczało się do wartości maksymalnych odsetek ustawowych za opóźnienie stanowiących dwukrotność odsetek ustawowych za opóźnienie wynoszących sumę stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych.

Sąd Okręgowy podzielił przy tym ocenę Sądu Rejonowego co do braku podstaw do zastosowania w rozpoznawanej sprawie objętej art. 5 k.c. klauzuli nadużycia prawa.

Żadna z okoliczności sprawy nie wskazywała bowiem na to, aby uprawnienie powódki do żądania od pozwanych zwrotu świadczeń związanych z nieprawidłowym wykonywaniem umowy pożyczki, tak w zakresie roszczenia głównego jak i odsetek, było sprzeczne z powszechnie obowiązującymi normami etycznymi. Wszak strony w pełni swobodnie zawarły umowę, na mocy której powódka udostępniła pozwanemu środki pieniężne na określonych warunkach,

a poręczycielem uregulowania długu zdecydowała się być pozwana. Pozwani musieli mieć świadomość zwrotu należności na określonych w umowie warunkach. Powinni też przewidywać możliwe trudności w dokonywaniu spłat zwłaszcza, że jak wynikało z załączonej do akt dokumentacji, problemy zdrowotne występowały u pozwanego jeszcze przed zawarciem umowy z powódką. Zważywszy na charakter roszczenia, ryzyko utrudnień w spłacie zobowiązania nie mogło obciążać powódki tak bardzo, aby niweczyło jej roszczenie. Nie sposób było też czynić powódce zarzutu z tej przyczyny, że wobec opóźnień w regulowaniu zadłużenia zdecydowała się wystąpić na drogę postępowania sądowego. Wszak działanie takie zmierzało do ochrony jej usprawiedliwionego interesu i zapobiegało przedawnieniu roszczenia.

Akcentowana w apelacji trudna sytuacja zdrowotna pozwanych, w szczególności schorzenia pozwanego o podłożu neurologicznym i onkologicznym wpływające na niepełnosprawność, uzasadniały jednak przyjęcie, że w sprawie występował szczególnie uzasadniony wypadek uzasadniający zastosowanie art. 320 k.p.c. Jak wskazuje się bowiem w literaturze, objęta tym przepisem możliwość rozłożenia zasądzonej należności na raty powinna być stosowana w sytuacjach, w których ze względu na stan majątkowy, rodzinny czy zdrowotny spełnienie zasądzonego świadczenia byłoby dla pozwanego niemożliwe do wykonania lub w każdym razie bardzo utrudnione i narażałoby jego lub jego bliskich na niepowetowane szkody. Trudności w spełnieniu świadczenia mogą być obiektywne, niezależne od zobowiązanego, mogą być jednak także spowodowane działaniem samego dłużnika. Skorzystanie z przysługującego sądowi uprawnienia ma także na celu uchronienie pozwanego od postępowania egzekucyjnego - ma bowiem na celu umożliwienie mu wykonania wyroku w sposób dobrowolny (tak: M. Jędrzejewska w Komentarzu do Kodeksu postępowania cywilnego pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2005, Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis, Wydanie V, tezy 2 i 3 do art. 320 oraz A. Zieliński w Komentarzu do Kodeksu postępowania cywilnego, Wydawnictwo C.H. Beck, Wydanie 8, 2016 rok, tezy 1 i 4 do art. 320).

Z okoliczności sprawy wynikało, że łączny dochód pozwanych wynosi 3.200 złotych. W takiej sytuacji, uwzględniając uzasadnione wiekiem i stanem zdrowia potrzeby bytowe pozwanych, nie do wykonania byłby obowiązek jednorazowej zapłaty całej należności. Z drugiej jednak strony uznać trzeba, że pozwani przy wykazaniu należytych starań, będą w stanie, co miesiąc przekazywać powódce kwotę 600 złotych na poczet należności zwłaszcza, że w taki sposób regulowali oni dług przed wytoczeniem powództwa. Rata w takiej wysokości będzie miała dla powódki realną wartość ekonomiczną i pozwoli na uregulowanie długu w okresie niecałych 3 lat, a regularne spełnianie świadczenia w takiej wysokości uchroni pozwanych przez egzekucją komorniczą. Ze względów rachunkowych pierwszą ratę Sąd Okręgowy ustalił na kwotę 778,60 złotych uznając, że jednorazowe przekazanie należności w tej wysokości także mieści się w możliwościach pozwanych.

Orzekając o odsetkach od należności rozłożonej na raty Sąd Okręgowy miał na względzie utrwalony pogląd, zgodnie z którym rozłożenie na raty należności na podstawie uprawnienia przewidzianego w art. 320 k.p.c. powoduje, że wierzycielowi nie przysługują odsetki od ratalnych świadczeń za okres od daty wyroku do daty płatności poszczególnych rat, należą mu się natomiast odsetki od dnia wymagalności świadczenia do dnia wyrokowania oraz odsetki od każdego uchybionego terminu płatności poszczególnych rat (por: uchwała składu 7 sędziów SN z 22 września 1970 r., III PZP 11/70, OSNCP 1971, nr 4, poz. 61 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 15 grudnia 2006 roku, III CZP 126/06, OSNC 2007/10/147).

W zakresie zakwestionowanego w apelacji rozstrzygnięcia o wydatkach ustanowionego z urzędu pełnomocnika powodów Sąd Okręgowy uznał za zasadne przyznanie dalszych należności z tytułu dojazdu tego pełnomocnika na rozprawę oraz kosztów postoju pojazdu na parkingu w trakcie rozprawy. Za zbyt rygorystyczny uznać należało wymóg udowadniania przez pełnomocnika posiadania pojazdu i uprawnienia do kierowania nim. Aktualnie bowiem posiadanie pojazdu i uprawnienia do kierowania nim uznać należy za powszechne, w szczególności pośród fachowych pełnomocników procesowych, od których wymagana jest mobilność gwarantująca należyte reprezentowanie interesów mocodawców podczas rozpraw. W okolicznościach sprawy nie mogło budzić wątpliwości, że pełnomocnik musiał przebyć drogę z siedziby kancelarii do sądu oraz, że miał prawo do wykorzystania prywatnego pojazdu. Brak wskazania pojemności silnika pojazdu, którym odbył podróż sprawiał, że ustalenie należności nastąpić musiało na podstawie najniższej stawki ustalonej na podstawie odpowiednio stosowanego Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 roku w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania

zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz.U. Nr 27, poz. 271), które w §2 określa tą stawkę na poziomie 0,5214 zł za 1 kilometr. Uwzględniając zatem odległość siedziby kancelarii pełnomocnika pozwanych od siedziby Sądu Rejonowego (55 kilometrów), wnioskowaną tytułem zwrotu kosztów dojazdu, w oświadczeniu poprzedzającym zamknięcie rozprawy, kwotę 50 złotych uznać należało za nie przekraczającą tej stawki. Podobnie, za uzasadnione uznać należało żądanie zwrotu kosztów parkingu we wnioskowanej wysokości 3 zł zwłaszcza, że pełnomocnik okazał w trakcie rozprawy kwit parkingowy. Przyznanie tych należności znajdowało uzasadnienie w treści §15 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 490 ze zm.).

Dlatego też Sąd Okręgowy zmienił zaskarżony wyrok w sposób opisany w sentencji, a to na podstawie art. 386§1 k.p.c., przy czym w części w jakiej powódka cofnęła powództwo zrzekając się roszczenia wyrok podlegał uchyleniu, a postępowanie umorzeniu, a to zgodnie z art. 386§3 k.p.c. w zw. z art. 203§4 k.p.c. zwłaszcza, że cofnięcie pozwu w tej części nie wymagało zgody pozwanych a okoliczności sprawy nie wskazywały aby czynność powódki była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, z prawem albo aby zmierzała do jego obejścia.

Zważywszy na opisaną już sytuację osobistą i materialną pozwanych, którzy są osobami wiekowymi i schorowanymi, Sąd Okręgowy za zasadne uznał zastosowanie względem nich regulacji art. 102 k.p.c. także w postępowaniu odwoławczym i odstąpił od obciążania pozwanych obowiązkiem zwrotu kosztów tego postępowania na rzecz powódki.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej pozwany z urzędu w postępowaniu odwoławczym Sąd Okręgowy orzekł na podstawie znajdujących zastosowanie w sprawie §15 w zw. z §16 i §6 pkt 5 w zw. z §12 ust. 1 pkt 1 oraz §2 ust. 3 cytowanego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...). Przyznana pełnomocnikowi należność obejmowała wynagrodzenie w wysokości stawki minimalnej odpowiedniej do wartości przedmiotu sprawy i adekwatnej do nakładu pracy pełnomocnika, tj. 1.200 zł powiększone o podatek od towarów i usług, a nadto poniesione koszty korespondencji w kwocie 6,45 złotych oraz koszty dojazdu pełnomocnika na rozprawę odwoławczą w wysokości 91,94 zł obliczonej zgodnie z przepisami cytowanego już rozporządzenia z dnia 25 marca 2002 roku w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych (...) uwzględniając oświadczenie pełnomocnika co do pojemności silnika wykorzystanego pojazdu (1.975 cm³), co uzasadniało zastosowanie stawki w wysokości 0,8358 za kilometr.

Brak było podstaw do przyznawania pełnomocnikowi pozwanych wynagrodzenia za sporządzenie opinii prawnej dotyczącej braku podstaw wniesienia apelacji. Obowiązujące przepisy nie przewidują pokrywania ze środków Skarbu Państwa wynagrodzenia za dokonanie takiej czynności. Sporządzenie wskazanej opinii nie było też czynnością uzasadnioną, skoro ostatecznie pełnomocnik wywiódł apelację na rzecz pozwanych.

SSR del. Katarzyna Sztymelska SSO Lucyna Morys – Magiera SSO Marcin Rak